

سیر تحول سازمان فضایی

شهر قزوین

از ابتدا تا دوران معاصر

مؤلفان

دکتر سیدامیر منصوری

احسان دیزانی

همکار اصلی

نرگس آقابزرگ

سرشناسنامه
عنوان و نام پدیدآورندگان : سیر تحول سازمان فضایی شهر قزوین از ابتدا تا دوران معاصر / سیدامیر منصوری، احسان دیزانی، همکار اصلی نرگس آقابزرگ / کارفرما : سازمان نوسازی و بهسازی شهر قزوین / مجری : پژوهشکده نظر.

مشخصات نشر : تهران، پژوهشکده هنر معماری و شهرسازی نظر، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری : ۱۹۰ ص. مصور.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۲۴۹-۷-۶

یادداشت : عنوان به انگلیسی : Evolution of the spatial system in the city of Qazvin...
موضوع : شهرسازی - ایران - قزوین - تاریخ
شناسه افزوده : دیزانی، احسان، ۱۳۵۹
شناسه افزوده : آقابزرگ، نرگس، ۱۳۶۴
شناسه افزوده : سازمان نوسازی و بهسازی شهرداری قزوین
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۵ م ۴۸ / NA۱۴۸۷
رده‌بندی دیویی : ۷۲۰/۹۵۵۳۶۲۲
سماره کتابشناسی ملی : ۴۵۹۱۷۴۰

سیر تحول سازمان فضایی شهر قزوین از ابتدا تا دوران معاصر

پژوهش و تألیف : و...
- مدیر طرح : دکتر سیدامیر منصوری
- مشاوران طرح : دکتر علی اکبر سرفراز، دکتر شهره جوادی، دکتر ناصر براتی
- نویسندگان : دکتر سیدامیر منصوری، احسان دیزانی
- همکار اصلی طرح : نرگس آقابزرگ
- همکاران طرح : صنم نصیری، روبره ا...، سی‌نژاد، محمد فائزی، رشا کیانی
- مدیریت داخلی : دکتر محمود تیموری، دکتر آیدان هاشمی، پدیده عادلوند
- شروین گودرزیان، ساره جورمند
- گرافیک : رشا کیانی
- صفحه‌آرایی : زهرا عسگرزاده

ناشر : پژوهشکده نظر
شمارگان : ۱۰۰۰
نوبت چاپ : اول
قیمت :

سازمان نوسازی و بهسازی شهرداری قزوین

شهرداری قزوین : قزوین، خیابان شهرداری، شهرداری مرکز.
شماره تماس : ۰۲۸۱۲۲۲۷۰۰۱ الی ۰۲۸۱۲۲۲۷۰۰۵ دورنگار : ۰۲۸۱۲۲۲۷۰۰۹
pr@qazvin.ir shahrdariqazvin.pr@gmail.com

سازمان نوسازی و بهسازی شهر قزوین : قزوین، خیابان امام خمینی (ره)،
عمارت طوطی، شماره ۴۷.
شماره تماس : ۰۲۸۳۳۲۴۶۶۵۴ الی ۰۲۸۳۳۲۴۶۶۵۹ دورنگار : ۰۲۸۳۳۲۴۶۶۵۵
پژوهشکده نظر : تهران، خیابان آزادی، خیابان دکتر قریب، شماره ۲۳.
شماره تماس : ۰۲۱۶۶۴۳۵۹۸۵ دورنگار : ۰۲۱۶۶۹۱۵۸۳۰
info@nazar.ac.ir www.nazar.ac.ir

فهرست مطالب

مقدمه کتاب

شکل گیری هسته نخستین شهر

۱	مقدمه
۲	جستجوی عناصر سازمان فضایی شهر
۳	محل تقریبی شار ساسانی براساس قدیمی ترین نقشه شهر
۵	محل گورستان کهنبر
۶	آتشکده شهر
۹	محدوده شهر ساسانی بر اساس محل گورستان شهر و رودهای فصلی
۱۴	سازمان فضایی شهر

فصل اول

قرن اول و دوم ه.ق. (رود اسلام)

۱۹	مقدمه
۲۰	سیر تحولات شهر
۲۴	سازمان فضایی شهر

فصل دوم

قرن سوم تا ششم ه.ق. (شکلی حکومت های مستقل)

۳۱	مقدمه
۳۲	مسجد جامع
۳۴	مسجد حیدریه
۳۴	حصار شهر
۳۶	مهم ترین تغییرات شهر
۳۷	سازمان فضایی شهر

فصل سوم

قرن ششم و هفتم ه.ق. (دوره سلجوقی و ایلخانی)

۴۱	مقدمه
۴۱	مهم ترین تغییرات شهر
۴۲	گنبدخانه یا مقصوره خمارتاشی
۴۳	بقعه پیغمبریه
۴۳	قدیمی ترین سند نظام آب رسانی شهر
۴۶	سازمان فضایی شهر

فصل چهارم

قرن هشتم و نهم ه.ق. (دوره ایلخانی و تیموری)

۵۱	مقدمه
۵۱	مهم ترین تغییرات شهر
۵۴	سازمان فضایی شهر

فصل پنجم

فهرست مطالب

فصل ششم

قرن دهم تا دوازدهم ه.ق. (شکوفایی شهر صفوی)

۵۹	مقدمه
۵۹	پایتختی قزوین
۶۳	معرفی شهر شاهی
۶۴	بازآفرینی شهر شاهی
۶۴	عناصر باقی مانده از عهد صفوی
۷۶	عناصری که از بین رفته اند
۸۸	جمع بندی
۹۰	سازمان فضایی شهر
۹۴	مقایسه شیوه توسعه شهر صفوی قزوین با شهر صفوی اصفهان
۹۵	جاذبه میدان بزرگ شهر (میدان شاه)

فصل هفتم

قرن دوازدهم تا نیمه قرن چهاردهم ه.ق. (دوره افشاریه،

زندیه و قاجاریه)

۹۹	مقدمه
۹۹	مهم ترین اتفاقات شهر
۱۰۷	سازمان فضایی شهر
۱۱۲	سازمان فضایی محله ساردار

فصل هشتم

جمع بندی و نتیجه گیری

۱۱۷	جمع بندی و نتیجه گیری بخشی
۱۱۷	۱. شکل گیری هسته نخستین شهر
۱۱۹	۲. قرن اول و دوم ه.ق. (ورود اسلام)
۱۲۱	۳. قرن سوم تا ششم ه.ق. (تشکیل حکومت های مسلمان)
۱۲۳	۴. قرن ششم و هفتم ه.ق. (دوره سلجوقی و ایلخانی)
۱۲۳	۵. قرن هشتم و نهم ه.ق. (دوره ایلخانی و تیموری)
۱۲۶	۶. قرن دهم تا دوازدهم ه.ق. (شکوفایی شهر صفوی)
۱۲۶	۷. قرن دوازدهم تا نیمه قرن چهاردهم ه.ق. (دوره افشاریه، زندیه و قاجاریه)
۱۲۸	جمع بندی کلی
۱۳۲	نتیجه گیری نهایی

فهرست منابع

۱۳۸

فهرست منابع تصاویر و اشکال

۱۴۱

سخن نخست

اگر برای تاریخ به دنبال سابقه‌ای باشیم، نام ایران جدا از آن نخواهد بود. ایران از آغازین گهواره‌های تمدن بشری بوده و شهرهای تاریخی این سرزمین ردپای انسان متمدن در طول تاریخ‌اند. شهر تاریخی قزوین از خاستگاه‌های فرهنگ و تمدن این سرزمین بوده و «عارف قزوینی» سابقه آن را چنین سروده است:

ز تاریخ قزوین، بسی داستان
شنی‌دم من از دوره باستان
به دوران تهماسب شد پایتخت
ازین رو بدین شهر رو کرد بخت
چو بناس شد پادشاه، این دیار
شد آبادی و رونقش بی شمار
دین با سخت از دیاران دور
بسی داشتند از سفیران حضور
قزوین داشت این شهر جاه و جلال
همه چیز بودش به حد کمال
در دوران ماضی این شهر باستانی و به کمال رسیده در دوران پایتختی و الگوی بارز شهر است. انی با چالش‌های جدی روبه‌رو است و شهرداری به عنوان متولی اصلی شهر در پی چالش‌جویی و حل معضلات است. در این میان رسالت شهرداری توسعه همه‌جانبه و پندار شهر است. نخستین مرحله از توسعه پایدار شهری، شناخت شهر است. از این رو شهرداری قزوین بر آن شد در کنار پروژه‌های وسیع عمرانی، با تعریف پروژه‌های علمی و پژوهشی گامی بلند برای شناخت ارزش‌های شهر تاریخی قزوین بردارد.

کتاب پیش‌رو حاصل پروژه‌ای علمی-پژوهشی است که با نام اولیه «مکتب شهرسازی قزوین» آغاز شد. نظارت بر پروژه مذکور طی جلساتی با حضور معجری و دعوت بیش از ده نفر از نخبگان ملی و بومی صورت پذیرفت. در رسانه‌های محلی نیز منعکس شد. در دو جلسه از هشت جلسه همایش ملی و بین‌المللی «سیمای شهری قزوین» که توسط شهرداری تاکنون برگزار شده است، نیز محققان مذکور ارائه و مورد توجه و گفتمان حاضرین قرار گرفت. گفتمان‌های مخاطبین این پروژه از ابتدا تا داوری و برگزاری همایش‌ها، حاکی از اهمیت موضوع در اقدام شهرداری به سوی شناخت بنیادین توسعه شهری قزوین بود. امید است اکنون که پژوهش مذکور به زیور چاپ آراسته می‌شود گامی بلند برای شناخت علمی ارزش‌های والای شهرهای تاریخی باشد و نتیجه آن در توسعه پایدار شهرهای کشور عزیزمان مؤثر باشد.

مسعود نصرتی

شهردار قزوین